MERĆEP v. Croatia (№ 47880/20)

Обставини справи

Справа стосувалася рішення національних судів про визнання цивільного позову заявника за наклеп неприйнятним через те, що він не повідомив про свою вимогу про відшкодування збитків у процедурі досудового врегулювання банкрутства (*postupak predstečajne nagodbe*, далі – «досудове врегулювання банкрутства», процедура PBS), відкритої проти компанії-відповідача.

Процедура PBS, впроваджена Законом про фінансові операції та передстягнення (діє з 1 жовтня 2012 року), мала на меті фінансову реструктуризацію боржників та створення сприятливіших умов для кредиторів порівняно з банкрутством. Кредитори мали 30 днів для подання вимог після оголошення про відкриття процедури PBS на вебсайті FINA. Заявлені вимоги, які боржник визнав, і ті, що були включені до переліку його зобов'язань, підлягали розгляду в рамках процедури PBS. Заявлені вимоги, проти яких боржник заперечував під час провадження у справі про банкрутство (якщо це не було встановлено остаточним судовим рішенням або еквівалентним документом), могли розглядатися в порядку цивільного або іншого судочинства.

Частина 2 статті 81 Закону про PBS передбачає, що після того, як мирова угода стала остаточною, неможливо подати цивільний позов за вимогами, що виникли до відкриття провадження у справі про банкрутство, які не були заявлені кредиторами в рамках цього провадження або не були включені боржником до переліку його зобов'язань.

10 грудня 2009 року заявник подав позов до міського суду в Загребі проти компанії EPH-M за публікацію наклепницької статті. 31 липня 2013 року проти компанії було відкрито процедуру PBS, а 14 лютого 2014 року цивільне провадження було зупинено. Заявник подав вимогу в межах процедури PBS лише 20 лютого 2014 року.

Після завершення процедури PBS 9 червня 2015 року провадження в цивільній справі було поновлено, але компанія просила визнати позов неприйнятним, оскільки заявник несвоєчасно заявив свою вимогу в рамках означеної процедури. 17 вересня 2015 року суд визнав позов заявника неприйнятним. 3 травня 2016 року окружний суд скасував рішення й направив справу на новий розгляд.

28 травня 2018 року міський суд присудив заявнику відшкодування моральної шкоди. Однак, після апеляції компанії та з урахуванням нової практики Конституційного і Верховного Судів (2017), 15 січня 2019 року окружний суд визнав позов неприйнятним. Конституційна скарга була відхилена 24 червня 2020 року без обґрунтування.

Заявник стверджував, що рішення окружного суду від 15 січня 2019 року порушило його право на доступ до суду відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом

Оцінка Суду

Принципи, що випливають з практики ЄСПЛ щодо права на доступ до суду і, зокрема, ситуацій, в яких обмеження цього права становить «надмірний формалізм», було узагальнено у справі *Zubac v. Croatia [ВП], № 40160/12*, від 05 квітня 2018 року. Надмірний формалізм зазвичай виникає у випадках особливо суворого формулювання процесуальної норми, що перешкоджає розгляду справи по суті.

Уряд Хорватії стверджував, що відповідно до Закону Хорватії про фінансові операції та процедуру попереднього врегулювання банкрутства (далі — Закон про PBS) відповідальність за подання/включення вимог до процедури покладалася лише на кредитора, і що тому справа не була подібною до справи *Ismeta Bačić v. Croatia, № 43595/06*, від 19 червня 2008 року.

ЄСПЛ вказав, що з причин, викладених нижче, він міг залишити відкритим це питання, а також питання про те, чи було обмеження права заявника на доступ до суду передбачуваним.

Із загального аналізу положень Закону про PBS випливало, що метою PBS було врегулювання лише безспірних або узгоджених вимог, а не всіх можливих або спірних зобов'язань між боржником і кредиторами. Тому ЄСПЛ погодився з аргументом Загребського окружного суду в його першому рішенні (і з твердженням заявника), що компанія-відповідач все одно заперечила б вимогу, навіть якби заявник вчасно заявив її в PBS. Це також підтверджувалося тим, що компанія не включила вимогу заявника до списку своїх зобов'язань та послідовно заперечувала її у цивільному провадженні.

Таким чином, у будь-якому випадку, позов заявника в кінцевому підсумку мав би бути розглянутий у порядку цивільного судочинства. За таких обставин визнання цивільного позову заявника неприйнятним у зв'язку з тим, що він вчасно не повідомив про свою вимогу в межах PBS, становило надмірний формалізм, який порушив саму суть права на доступ до суду.

Уряд Хорватії стверджував, що розгляд вимоги по суті порушив би мету PBS, яка полягала в наданні боржнику, що має фінансові труднощі, більшого контролю над своїм становищем.

ЄСПЛ визнав цей аргумент Уряду непереконливим. Якби компанія-відповідач дійсно хотіла, щоб вимогу заявника розглянули в PBS, вона могла просто внести її до списку своїх зобов'язань. До того ж, згідно з Законом про PBS, призупинення цивільного провадження було можливим лише на прохання боржника, а в цій справі компанія звернулася з таким вже після спливу строку подачі вимог кредиторів.

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Комітетом 11 лютого 2025 року та є остаточним.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом